

Beş yaşından küçük çocuğu olan annelerin güneşin sağlığa etkisine yönelik bilgi ve davranışlarının belirlenmesi

Assessment of knowledge and behaviors of mothers with small children on the effects of the sun on health

Ahmet Ergin, Ali İhsan Bozkurt, Mehmet Bostancı, Özgür Önal

Pamukkale Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı AD, Denizli

Özet

Amaç: Bu çalışmanın amacı 5-yaşından küçük çocuğu olan annelerin güneşin kendi ve çocuklarının sağlıklarına olan yararlı ve zararlı etkileri konusunda bilgi ve davranışlarının belirlenmesidir. Bu çalışma bir topluluğa yönelik planlanan eğitim programının öncesinde durum tespiti amacıyla yapılmıştır.

Gereç ve yöntem: Araştırma, Ağustos 2009 yılında Denizli ili, Honaz ilçesi 2 No'lu Aile Sağlık Birimi bölgesinde yaşayan 0-5 yaş arası çocuk sahibi olan anneler üzerinde yapılmış kesitsel bir çalışmadır. Gerekli izinler alındıktan sonra evrenin %62'sine ulaşılmıştır. Annelerin evlerine gidilerek, yüz yüze görüşme yoluyla bilgi toplanmıştır. Güneşin etkileri ile ilgili bilgi düzeyini ölçmek amacıyla 12 ve güneşin zararlarında korunma konusunda 16 soru sorulmuştur.

Bulgular: Çalışmaya katılan annelerin yaş ortalaması 28,5±5,2 yıldır. Ankete katılan annelerin %60'ı ev hanımı ve %56'sı ilkokul mezunudur. Annelerin bilgi puan ortalaması 7,17±2,1'dir. Annelerin bilgi düzeyleri yaş, eğitim durumu, çalışma durumu, çocuk sayısı, aile tipi ve sağlık güvencesinden etkilenmemektedir (tüm $P>0,05$). Annelerin güneşten korunma amacıyla kendileri için 'Gölgede bulunma' (%96,3) çocukları için ise 'Açık renk giysileri tercih etme' (%93,8) en çok kullandıkları yöntemdir. Güneş kremi kullanma oranları ise kadınlar için %18,5 iken bu oran çocukları için %21'dir. Annelerin korunma puan ortalaması 9,33±1,9'dur.

Sonuç: Araştırmamızda annelerin güneşin zararlı etkilerini bilme ve uygun güneşten korunma davranışı gösterme oranları yüksek bulunmamıştır. Konu ile ilgili gelecekte yapılacak müdahale çalışmalarının planlanmasında bu bulguların göz önünde bulundurulmasının yararlı olacağı kanısındayız.

Pam Tıp Derg 2011;4(2):72-78

Anahtar sözcükler: Güneş ışını, ultraviyole, deri kanseri, halk sağlığı

Abstract

Aim: The purpose of the study was to determine the knowledge and behaviors of mothers with small children on the effects, either beneficial or detrimental, of the sun on health. This work was planned as preliminary assessment of current status before planning a public health educational program in a community.

Materials and methods: This cross-sectional study was conducted in the inclusion area of Denizli of Honaz County Family Health Unit No. 2, on August 2009. Eighty one mothers (62%) were reached during the study. A face-to-face interview at the participant home was completed using a questionnaire including questions on sociodemographics, health insurance, etc. There were 12 knowledge questions on the health effects of the Sun and 16 behavioral questions.

Results: Participants age ranged 19-49, with a mean 28.5±5.2. Sixty percent of the surveyed mothers were housewives and 56.0% were primary school graduates. The mean of knowledge level of mothers was 7,17±2.1. Knowledge level of mothers were not affected by age, educational level, employment status, family type, and health insurance ($P<0.05$). The most commonly practiced methods for sun protection for themselves were "staying at shade", 96.3% and the methods most commonly used for children "prefer light-colored clothing", 93.8%. The rate of sunscreen use was 18.5% for women, 21% for children. The mean of sun protection level of mothers was 9.33±1.9.

Conclusion: The level of knowledge on the effect of the Sun and the appropriate protective behaviors from its detrimental effects were not at the desired level among the mothers. The findings may help to shape future public health educational activities. There was a relations hip between the level of sun protection of mothers and mother's employment status.

Pam Med J 2011;4(2):72-78

Key words: Sun light, ultraviolet, skin cancer, public health

Özgür Önal

Pamukkale Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı AD, Denizli

e-mail: ozgurbonal@hotmail.com

Gönderilme tarihi: 03.03.2011

Kabul tarihi: 01.06.2011

Giriş

Tüm dünyada güneş ışığına bağlı ultraviyole (UV) sebebiyle kaybedilen sakatlığa ayarlanmış yaşam yılı (DALY) yıllık 1,5 milyon gün olarak hesaplanmaktadır. Bu yükün büyük kısmını dünyada artan deri kanseri sıklıkları oluşturmaktadır [1]. Günümüzde yeni tanı konan her üç kanserden biri deri kanseridir. Epidemiyolojik çalışmalar, güneş ışınlarının deri kanserleri ve birçok deri hastalığının gelişiminden sorumlu en önemli çevresel faktör olduğunu göstermektedir. Bu hastalıkların sıklığında azalma sağlayacak ilk önlem, bireylerin güneşten korunma konusunda bilinçlendirilmesidir [2]. Birçok ülkede toplumun çeşitli kesimlerinin güneş ışığının derideki etkileri ve deri kanserleri konusundaki bilinç düzeyleri ve güneşten korunma davranışlarının belirlenmesine yönelik çabalar sürmektedir [3]. Korunma programları genellikle yetişkinleri hedef almaktadır. Oysa bir kişinin hayat boyu toplam güneşe sunuk kalmasının %80'inin hayatın ilk 20 yılında olduğu tahmin edilmektedir [4]. Çocuk ve adölesan dönemdeki UV'ye sunuk kalmanın deri kanseri gelişiminde önemli rol oynadığı ve çocukluk dönemindeki UV etkileniminin güneşten korunma yoluyla sınırlandırılmasının hayat boyu özellikle non-melanoma deri kanserlerinden koruyacağı düşünülmektedir. Bu nedenle özellikle çocukluk ve ergenlik dönemleri başta olmak üzere bireylerin yaşamlarının her döneminde güneşten korunmaları gerekmektedir [2,5].

Güneşten koruyucuların kullanımı ve beraberinde bireylerin davranış ve alışkanlıklarının değiştirilmesine yönelik eğitimler, güneş ışınlarının olumsuz etkilerinin azaltılmasında çok önemlidir. Ancak yapılan çalışmalar, eğitim düzeyi yüksek toplumlarda dahi bireylerin bu yöndeki duyarlılıklarının artırılması konusunda yetersiz kaldığını göstermektedir [2]. Bu çalışmanın amacı, 0-5 yaş arası çocuk sahibi olan annelerin güneşin yararlı etkileri hakkında ve zararlı etkilerinden kendilerini ve çocuklarını korunmalarına yönelik bilgi ve davranışlarının belirlenmesidir.

Gereç ve yöntem

Araştırma, Ağustos 2009 yılında Denizli ili, Honaz ilçesi 2 No'lu Aile Sağlık Birimi bölgesinde yaşayan 0-5 yaş arası çocuk sahibi olan anneler üzerinde yapılmış kesitsel bir çalışmadır. Çalışma evrenini, Cumhuriyet Mahallesi'nde ikamet eden 0-5 yaş arası çocuk sahibi olan 130 anne oluşturmuştur. Araştırmada herhangi bir örnekleme yöntemi kullanılmamıştır. Evrenin tamamı çalışmaya alınmıştır. Evrendeki

130 annenin 81'ine ulaşılmıştır (%62,0). Gerekli izinler alındıktan sonra annelerin evlerine gidilerek, yüz yüze görüşme yoluyla, oluşturulan anket formu aracılığıyla bilgi toplanmıştır. Anket formunun hazırlanmasında daha önce yayınlanmış çalışmalardan yararlanılmıştır [2,3,6]. İrdelenen değişkenler sosyodemografik değişkenler (yaş, eğitim, meslek, sağlık güvencesi)'nin yanında güneşle ilgili bilgi düzeyini ölçmek amacıyla 12 soru ve annelerin güneşin zararlı etkilerinden korunma konusunda kendileri ve çocukları için yaptıklarını değerlendiren 16 soru sorulmuştur. Annelerin bilgi ve korunma puan düzeylerini hesaplamak için her bir soru kendi kategorisinde 1 puan üzerinden değerlendirilmiştir. Anket formu hedef grupta olmayan küçük bir kadın gurubu üzerinde çalışma öncesi denenmiştir. Araştırmanın verileri *SPSS for Windows ver. 17* istatistik paket programında değerlendirilmiştir. Verilerin sıklıklar ve yüzdeler halinde özetlenmesini takiben istatistiksel analizlerde student's t testi, ANOVA ve korelasyon analizi kullanılmıştır. ANOVA testinde anlamlılık saptanması halinde LSD farklılığın hangi kategoriler arasında olduğunu göstermek amacıyla kullanılmıştır.

Bulgular

Çalışmaya katılan annelerin yaşları 19-49 arasında değişmekte olup ortalaması 28,5±5,2 yıldır. Çocukların yaşları ise ay olarak 1-59 arasında ve ortalaması 28,1±17,4'tür. Ankete katılan annelerin %74,0'ü ev hanımı, %56,8'i ilkökul mezunu, %79,0'u çekirdek aile tipine sahip ve %55,6'sının sosyal güvencesi SSK'dır. Annelerin %28,4'ünün deri rengi risklidir. Annelerin %35,8'i daha önce güneş yanığı olduğunu belirtmiştir ve %4,9'unun yakın çevresinde deri kanseri olan bir birey bulunmaktadır (Tablo 1).

Annelere güneş ışını ile ilgili yöneltilen sorulardan en yüksek oranda doğru olarak yanıtlanan 'Doğumdan itibaren çocukların günün belirli saatlerinde dışarı çıkartılması' (%88,9) ve 'Güneşe maruziyetin deri yaşlanmasını, kırışıklık ve leke oluşumunu hızlandırması' (%87,7) bilgisidir. En az bilinenler 'Düzenli ara verilmesinin güneş yanığını engellememesi' (%16,0) ve 'Bulutlu bir günde bile güneşten yanmanın mümkün olduğu' (%33,3) bilgisidir (Tablo 2).

Deri kanseri risk faktörlerinden en çok bilinen etken ailesinde 'Deri kanseri varlığı' (%72,8) iken en az bilinen 'Açık tenli olmak'(%38,3)'tir (Tablo 3).

Annelerin güneşten korunma yöntemlerini

Tablo 1. Annelerin özellikleri ve bazı risk faktörlerine göre dağılımları

Değişkenler	n	%
Yaş		
19-24	21	25,9
25-29	29	35,8
30-34	19	23,5
35 ve üstü	12	14,8
Meslek		
İşçi	9	11,1
Memur	2	2,5
Ev içi üretim	4	4,9
Çiftçi	6	7,4
Ev hanımı	60	74,1
Eğitim		
Okur yazar değil	3	3,7
Okur yazar	3	3,7
İlkokul mezunu	46	56,8
Ortaokul mezunu	12	14,8
Lise ve dengi okul mezunu	12	14,8
Yüksek okul mezunu	5	6,2
Aile tipi		
Çekirdek	64	79
Geniş	17	21
Sağlık güvencesi		
Emekli sandığı	3	3,7
SSK	45	55,6
Yeşil kart	18	9,9
Bağkur	11	13,6
Sağlık güvencesi yok	14	17,3
Annenin deri rengi		
Çok açık beyaz	1	1,2
Beyaz	22	27,2
Buğday	32	39,5
Esmer	15	30,9
Koyu esmer	1	1,2
Hiç güneş yanığı oldunuz mu?		
Evet	29	35,8
Hayır	52	64,2
Yakın çevrenizde deri kanseri olan kimse var mı?		
Evet	4	4,9
Hayır	77	95,1

Tablo 2. Annelerin güneşin etkilerine ilişkin soruları doğru yanıtlama oranları

	n	%
Güneşte bronzlaşmanın sağlık açısından zararlı olması	49	60,5
Doğumdan itibaren çocukların günün belirli saatlerinde dışarı çıkartılması	72	88,9
Bronzlaşmanın güneşin zararlı etkisinden korumaması	42	51,9
D vitamininin güneş yolu ile deriden alınması	40	49,4
Koruyucu kremlerle güneşte uzun süre kalınmaması	60	74,1
Güneşten koruyucu kremlerin güneşe maruziyetin yol açtığı zararlı etkilerden korunmak amacıyla kullanılması	67	82,7
Düzenli ara verilmesinin güneş yanığını engellememesi	13	16,0
Güneş yanığının güneş ışınlarının sıcaklığını hissetmeye bağlı olmaması	32	39,5
Güneşe maruziyetin deri yaşlanmasını, kırışıklık ve leke oluşumunu hızlandırması	71	87,7
Bronzlaşmanın, derinin zarar gördüğünü gösteren bir bulgu olması	54	66,7
Bulutlu bir günde bile güneşten yanmanın mümkün olması	27	33,3
Pencere camı arkasından alınan güneşin hiçbir yararının olmaması	54	66,7

Tablo 3. Annelerin deri kanseri risk faktörlerini bilme durumlarına göre dağılımı

Risk faktörleri	n	%
Açık tenli olmak	31	38,3
Vücutta kahverengi benlerin varlığı	44	54,3
Güneş yanığı olmak	52	64,2
Yaşam boyunca uzun süre güneş altında çalışmak	55	67,9
Ailesinde deri kanseri bulunmak	59	72,8

uygulamaları değerlendirildiğinde 'Gölgede bulunma' (%96,3) kendileri için en çok kullandıkları yöntem iken, çocukları için ise açık renk giysileri tercih etme (%93,8)'dir. Kadınların kendileri için şemsiye (%4,9), çocukları için güneş gözlüğü kullanımı ise nadir uygulanan yöntemlerdir (%3,7). Güneş kremi kullanma oranları ise kadınlar için %18,5 iken bu oran çocukları için %21,0'dir (Tablo 4). Ayrıca anket yapılan annelerin %75,3'ü hiç güneş kremi kullanmadığını belirtmiştir.

Annelerin bilgi puan ortalaması 7,17 $\pm$ 2,1'dir. Sosyodemografik faktörler ile annenin bilgi düzey puanı arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır (tüm $P>0,05$). Bununla birlikte genç annelerin yüksek bilgiye sahip olma oranları, otuz yaş ve üzerine göre biraz daha yüksektir. Annelerin korunma puan ortalaması 9,3 $\pm$ 1,9'dur. Annenin işi ile korunma düzeyi puanı arasında istatistiksel anlamlı farklılık vardır ($P=0,02$). "Çiftçi" gurubu, bir grup hariç diğer tüm gruplarla korunma puan düzeyi açısından farklılık göstermektedir (Tablo 5). Bilgi düzeyi ve

Tablo 4. Annelerin kendileri ve çocukları için güneşin zararlı etkilerinden korunmak için aldığı önlemlerin dağılımı

	n	%
Anne		
Saat 10 ile 16 arasında dışarı çıkmam	64	79,0
Gölgede dururum	78	96,3
Şapka takarım	58	71,6
Şemsiye kullanırım	4	4,9
Açık renkli elbiseler giyerim	73	90,1
İnce fakat kapalı giyerim	61	75,3
Gözlük takarım	17	21,0
Güneş koruyucu krem sürerim	15	18,5
Çocuk		
Saat 10 ile 16 arasında dışarı çıkarmam	69	85,2
Gölgede tutarım	75	92,6
Şapka takarım	75	92,6
Şemsiye kullanırım	49	60,5
Açık renkli elbiseler giydiririm	76	93,8
İnce fakat kapalı giydiririm	22	27,2
Gözlük takarım	3	3,7
Güneş koruyucu krem sürerim	17	21,0

korunma düzeyi puanı arasında çok düşük bir korelasyon saptanmış olup istatistiksel olarak anlamsızdır ($r=0,11$; $P>0,05$).

Tartışma

Çalışmamıza katılan annelerin güneş ışının etkileri bilme ve uygun korunma davranışı gösterme konusunda eksiklikleri gözlemlenmiştir. Ayrıca annelerin güneş ışını

ile ilgili bilgi düzeyleri açısından yaş, meslek, eğitim düzeyi, aile tipi, sağlık güvencesi, deri rengi, güneş yanığı öyküsü ve çevresinde deri kanseri olma ile ilişkili anlamlı bir fark bulunmamıştır. Korunma düzeyleri açısından ise annenin işi anlamlı farklılık yaratmıştır. Ayrıca, meslek gruplarından memurların ve istatistiksel anlamlı olmasa da 30 yaştan genç olanların bilgi ve korunma düzeyi puanlarının

Tablo 5. Annelerin bilgi ve korunma puan düzeyi ortalamalarının çeşitli faktörlere göre dağılımı

	Bilgi puanı		Korunma düzeyi puanı	
	Ort ±SD	P değeri	Ort ±SD	P değeri
Yaş				
19-29	7,3±2,1	0,42	9,4±1,9	0,39
30-49	6,9±2,1		9,1±2,1	
Meslek				
İşçi	7,3±2,0	0,50	10,1±1,9 *	0,02
Memur	9,0±1,4		10,5±0,7*	
Ev içi üretim	6,3±2,6		8,5±1,3	
Çiftçi	6,5±2,7		7,2±1,8*	
Ev hanımı	6,8±2,0		9,5±1,9*	
Eğitim				
Okur yazar değil	7,7±1,5	0,81	10,2±0,5	0,37
Okur yazar	7,3±1,8		7,3±2,1	
İlkokul mezunu	7,0±2,1		9,3±1,9	
Ortaokul mezunu	7,9±2,2		9,9±2,4	
Lise ve dengi okul mezunu	6,8±2,3		9,1±1,9	
Yüksek okul mezunu	7,4±2,9		9,3±0,4	
Aile tipi				
Çekirdek	7,2±2,1	0,80	9,4±2,0	0,82
Geniş	7,1±2,2		9,2±1,9	
Sağlık güvencesi				
Emekli sandığı	8,0±2,4	0,58	11,0±1,0	0,06
SSK	6,8±1,9		9,0±1,7	
Yeşil kart	7,5±1,9		9,4±2,1	
Bağkur	7,6±2,5		8,9±2,0	
Sağlık güvencesi yok	7,5±2,0		10,6±2,4	
Deri rengi				
Çok Açık Beyaz	8,0±0	0,41	11±0	0,49
Beyaz	7,8±1,8		9,7±2,0	
Buğday	7,0±2,3		9,2±2,1	
Esmer	6,6±1,9		9,0±1,6	
Koyu Esmer	7,0±0		7,0±0	
Güneş yanığı öyküsü				
Evet	7,5±1,9	0,68	9,2±2,5	0,73
Hayır	6,9±2,1		9,4±1,5	
Çevresinde deri kanseri olan				
Evet	6,6±2,2	0,27	9,0±3,2	0,67
Hayır	7,2±2,1		9,3±1,8	
Toplam	7,2±2,1		9,33±1,9	

*ANOVA testi sonrası farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu göstermek amacıyla LSD kullanılmıştır. "Çiftçi" gurubu, bir grup hariç diğer tüm gruplarla korunma puan düzeyi açısından farklılık göstermektedir.

yüksek olması dikkat çekicidir. Daha önce yapılmış olan bir çalışmada, ebeveynlerin güneşten korunma davranışlarına yönelik sorulara verdikleri yanıtlar değerlendirildiğinde yüksek sosyoekonomik düzeye işaret eden, ebeveyn eğitim düzeyi, aylık gelir düzeyi ve

sahip oldukları çocuk sayısı açısından gruplar açısından farklar bulunmuştur [6]. Fakat yine aynı çalışmada ebeveyn yaşı, açık tenli deri tipli çocuk sahibi olma bakımından istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmamıştır [6].

Çalışmamızda annelerin güneşin etkilerinden korunmak için aldığı önlemlerin başında gölgede durmak ve çocuklarına açık renkli elbiseler giydirmek gelmektedir. Konudaki daha önce yapılan çalışmalarda ise güneş ışınından korunmada en sık başvurulan yöntem 'Tehlikeli saatlerde dışarı çıkmama' olarak belirtilmektedir. Örneğin, Kaymak ve ark. [2] yaptığı çalışmada en çok kullanılan korunma yöntemi olarak tehlikeli saatlerde dışarı çıkmama (%45,3) olarak belirlenmiştir. Benzer şekilde Köktürk ve ark. [7] yaptığı diğer bir çalışmada da en çok kullanılan korunma yöntemi olarak tehlikeli saatlerde dışarı çıkmama (%53,0) ön plana çıkmaktadır. Bizim çalışmamızda da oran oldukça yüksektir fakat bu korunma seçeneği diğer seçenekler arasında 3. sıklıkta izlenmektedir. Bu korunma yöntemlerine karşın uluslararası yapılan çalışmalarda güneşten korunma yöntemleri arasında, koruyucu krem kullanımının en sık olduğu, kadınlarda, çocuklarda ve açık tenlilerde bu oranın daha yüksek bulunduğu belirtilmektedir [8-10]. Çalışmamızda annelerin hem kendileri hem de çocukları için güneşten koruyucu krem kullanma sıklıkları çok düşüktür. Yine güneş gözlüğü kullanma sıklığı da çok düşüktür. Ulusal bir çalışma güneşten korunmaya yönelik davranış sıklıklarını güneşten koruyucu krem kullanma için %28,0 ve güneş gözlüğü kullanmayı %10 olarak rapor etmektedir [2]. Fakat yine ulusal düzeyde aynı konuda yapılmış diğer bir araştırma ise güneş gözlüğü kullanımını %54,4 ve güneşten koruyucu krem kullanımını %46,3 gibi daha yüksek oranlarda vermektedir [7]. Oranlardaki bu farklılıkların çalışma gurubunun oluşumundaki farklılardan kaynaklanma olasılığı öne sürülebilir.

Güneş ışını ile ilgili bilgi durumunu ve davranışı değerlendirmede daha önce güneş yanığı olma hikayesi ve yakın çevrede deri kanseri olan birini tanıma durumu yol gösterici olabilir. Bu bağlamda daha önce yayınlanmış bir ulusal çalışmada üniversite öğrencileri daha önce güneş yanığı geçirme sıklığını deri hastalığı olanlarda %31,8 ve deri hastalığı olmayanlarda %42,6 olarak belirtmişlerdir [2]. Bizim çalışmamızda da daha önce güneş yanığı olma öyküsü benzer bir seviyededir. Yine aynı ulusal çalışmada ailede deri kanseri hikayesi, deri hastalığı olanlarda %3,4 iken, deri hastalığı olmayanlarda %2,1'dir [2]. Bu sıklık bizim çalışmamızda yaklaşık %5'tir. Bu bilgilerin ışığında çalışmamıza katılan gurubun güneş ışınına maruz kalma ve sonuçta etkilenme riskinin diğer çalışmadaki katılımcılara benzer

olduğunu, diğer bir deyişle her iki çalışmada çok farklı iki grup kullanılmasına rağmen güneş ışınına maruziyet ve buna bağlı riskler açısından ulusal düzeyde bir benzerlik olduğunu söylemek mümkündür. Ayrıca çalışmamızda annelerin güneş ışını ile ilgili bilgi puanı ile korunma puanı arasındaki düşük korelasyon çalışma gurubumuzun bilginin davranışa yansıtılmasında sorunu olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Çalışmada ulaşılabilirliğin düşük olması, oldukça homojen bir grubun kullanılmış olması ve buna bağlı alt gruplarda farklılıkların saptanmasında zorluğun olması ve kişilere güneş ışınına yönelik bilgilerini nereden edindiklerinin sorulmaması kısıtlılıkları oluşturmaktadır. Ulaşılabilirlikteki sınırlılık annenin genellikle ev dışında çalışması dolayısıyla ziyaret anında evde olmaması ile ilintili olup, çalışmaya katılmayı red eden anne mevcut değildir. Çalışmanın kırsal alanda ve benzer sosyoekonomik koşullara sahip bir bölgede yapılmış olması çalışma gurubunu çok homojenleştirmiş ve alt gruplar arasındaki farklılıkların saptanamamasına neden olmuş olabilir.

Araştırmamızda güneşin yararı ve zararlı etkilerini bilme ve bunlara uygun olarak güneşten korunma davranışlarının uygulanması yüksek oranda bulunmamıştır. Konu ile ilgili gelecekte yapılacak müdahale çalışmalarının planlanmasında bu bulguların göz önünde bulundurulmasının yararlı olacağı kanısındayız.

Çıkar İlişkisi: Yazarlar çıkar çatışması oluşturabilecek bir ilişkilerinin olmadığını beyan etti.

Teşekkür: Çalışmaya emeği geçen 6. Sınıf Tıp Fakültesi öğrencilerimize teşekkür ederiz.

Kaynaklar

1. Lucas R, McMichael T, Smith W and Armstrong B. WHO. Solar ultraviolet radiation: global burden of disease from solar ultraviolet radiation. Environmental Burden of Disease Series; no. 13. 2006.
2. Kaymak Y, Tekbaş ÖF, Şimşek I. Üniversite öğrencilerinin güneşten korunma ile ilgili bilgi tutum ve davranışları. *Turkderm* 2007;41:81-85.
3. Uslu M, Karaman G, Şavk E, Şendur N. Adnan Menderes Üniversitesi hekimlerinin deri kanserleri ve güneşin etkileri konusundaki bilgi düzeyleri ile güneşten korunma davranışlarının değerlendirilmesi. *Adnan Menderes Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi* 2006;7:5-10.
4. Kalaycıyan A, Serdaroğlu S. Güneşten korunma: Toplum bilinci, yaklaşım ve eğilimler. *Dermatose* 2003;3:159-162.
5. Dennis L, Beane Freemann LE, VanBeek MJ. Sunscreen use and the risk for melanoma: a quantitative review. *Ann Intern Med* 2003;139:966-978.

6. Turhan-Haktanır N, Yazıcı S. Ebeveynlerin sosyal, ekonomik ve kültürel düzeylerinin çocukları güneşin zararlı etkilerinden koruma üzerine etkileri. Çocuk Dergisi 2008;8:160-165.
7. Köktürk A, Baz K, Buğdaycı R, Kaya Tİ, Koca A, İkizoğlu G. Dermatoloji polikliniğine başvuran hastalarda güneşten korunma bilinci ve alışkanlıkları. Türkiye Klinikleri Dermatoloji 2002;12:198-203.
8. Lowe NJ, Breeding J. Evaluation of sunscreen protection by measurement of epidermal DNA synthesis, J Invest Dermatol 1980;74:181-182.
9. Robinson JK, Rigel DS, Amonette RA. Summertime sun protection used by adults for their children. J Am Acad Dermatol 2000;42:746-753.
10. Branstrom R, Kristjanson S, Dal H, Rodvall Y. Sun exposure and sunburn among Swedish toddlers. European Journal of Cancer 2006;42:1441-1447.